

Zoo komt de Roomsche-Katholieke kerk tot een hooger waardeeren van de traditie dan der Schrift, en vandaar, dat de vraag wel zeer brandend is, wie nu zeggen kan, wat traditie is en hoe de traditie uitgelegd moet worden.

We komen hierdoor op de derde bron van boven-natuurlijke openbaring des geloofs, de pauselijke uitspraken, die ex cathedra geschieden. Men zal opmerken, dat volgens de Katholieke theologen hier geen bron van openbaring te vinden is, dat het pauselijk leergezag te beschouwen is als concentratie van traditie in den onfeilbaren paus.⁹⁾ Maar in feite zijn toch die pauselijke uitspraken bron van openbaring, zijn die uitspraken, die de paus doet in zijn ambt van opperherder en leider der Christenen en die „het geloof en de zeden“ betreffen, als Bijbel en traditie zelfstandige openbaring. Want die pauselijke uitspraken kunnen aan de traditie het „fla“ verliezen en definitieven vorm, maar ze kunnen ook traditie scheppen. Het heet wel, dat er alleen macht is om beslissend uit te leggen, wat de Schrift leert en wat de traditie zegt in aansluiting der Schrift, maar in waarheid worden door de pauselijke uitspraken ex cathedra nieuwe, d.w.z. in de Schrift niet gevonden, leerin- gen vastgelegd, en waar God in den stedehouder Christi op de zekerste wijze spreekt, is ieder ge- loovige aan die uitspraken gebonden. Rome mag dan schermen met de bekende woorden, dat iets NOVE gezegd wordt, en dat niet NOVA geleerd worden — het wordt op een NIEUWE WIJZE ge- zegd, maar geen NIEUWE DINGEN worden ge- leerd — Rome mag dan zeggen, dat onvermoede ontplooiing van Schriftwaarheden gegeven wordt, inderdaad, waar de kerk haar eigen verleden be- paalt, en het valt niet te zeggen, wat in de toe- komst traditie zijn zal¹⁰⁾, komt het toch meer op bron van openbaring. Bovendien: de Schrift is er door inspiratie, de Paus spreekt door assistentia divina, goddelijken bijstand¹¹⁾, naar Rome leert, maar tegelijkertijd wordt de afstand tusschen in- spiratie en assistentia geminimaliseerd.¹²⁾ We me- nen daarom, dat we wel degelijk de pauselijke uit- spraken beschouwen mogen als derde bron van openbaring, en dat b.v. Heering terecht zeggen mag, dat de pauselijke uitspraak het credendum (wat geloofd moet worden) verrijkt, dat een derde bron van Godskennis zich hier opent, en de uit deze bron verkregen godskennis onmiddellijk bij het credendum wordt ingelijfd.¹³⁾

Deze Roomsche beschouwing over de openbaring heeft natuurlijk verstrekkende consequenties voor het geloofsbegrip. Uit het overschatten der natu- urlijke openbaring komt al voort, dat er volgens Rome kennis Gods kan zijn zonder het geloof. Mede vloeit daaruit voort een sterk overschatten van de rede. Redeneerend op de juiste wijze kan men heel veel vinden. Daaruit moet men verklaren den sterk-rationalistischen inslag, dien het Room- sche denken heeft. Thomas van Aquino kan schier alles beredeneeren. En dat was een der groote gevaren van de scholastiek, dat men op verkeerd- begrepen gegevens en ook wel op goed-begrepen gegevens, maar verder redeneerde en steeds maar weer consequenties trok en die uitaf voor den inhoud van het christelijk geloof. Waarmede cor- respondeert, dat Rome in den grond der zaak voortgaande openbaring leert door de z.g.n. ont- plooiing van de waarheid in traditie en pauselijke uitspraken.

Geloof wordt hierdoor het aannemen van het- geen de kerk zegt. Het is niet meer voor waar houden, wat God openbaart, maar aanvaarden van de meeningen der kerk. We behoeven dat niet in het licht te stellen. Een korte uiteenzetting van het Roomsche standpunt is voldoende. Men gaat er van uit, dat het verstandig is de geloofsgeheim- nissen te aanvaarden. Men bereikt dit door acht te geven op de motieven voor geloofwaardigheid. Rome denkt hierbij aan de vele en ernstige ge- tuigen, de profetieën en de wonderen, de aller- zekerste teekenen, die ieder kan begrijpen (signa certissima et omnium intelligentiae accomodata, Vaticaansch concilie). Die maar wil, zal dan ook overtuigd worden, dat de leer der kerk geloofwaar- dig is en zal haar gelooven. „Geloof is die boven- natuurlijke deugd, waardoor wij gelooven, dat waarachtig is, wat door Hem geopenbaard is... wegens het gezag van God, die openbaring geeft, Zelf, daar Hij immers noch misleid kan worden noch misleiden kan.“ (Vaticaansch concilie).

Het aannemen, dat waar is, wat God gesproken heeft, op gezag van Hem Zelf. Wie kan daartegen bezwaar maken? Maar bij Rome geschiedt het practisch op gezag der kerk en is het alleen een daad van het verstand. Men haalt steeds weer het bekende woord van Augustinus aan: Ik zou

het evangelie niet gelooven, indien niet het gezag der kerk mij bewoog.¹⁴⁾ Men gelooft, omdat de kerk het zegt en wat de kerk zegt. Geloof wordt een bepaalde wijze van weten.¹⁵⁾ Het wordt een verdienstelijk ding, alles te gelooven, wat de kerk aanwijst. Het wordt een prestatie. Maar aan den anderen kant wordt het hoe langer hoe meer een begrip, dat aanvulling behoeft, de aanvulling door goede werken, door andere deugden. Gerechtvaardigd alleen door het geloof — daar begreep Rome niets van. Gerechtvaardigd door een intellectu- eele acte.¹⁶⁾ Door een toestemmen van de leer der kerk.¹⁷⁾ Rome moest en moet wel de reformato- rische opvatting bestrijden.¹⁸⁾

14) Ego evangelio non crederem, nisi me commoveret eccle- siae auctoritas.

15) Credere nihil aliud est quam a cum assensione cogitare, het geloof is niets anders dan met toestemming denken, zegt Augustinus, of ook wel: Quid est credere, nisi consentire, verum esse, quod dicitur (wat is gelooven dan toestemmen, dat waar is, wat gezegd wordt)?

16) Een acte, waartoe goddelijke genade noodig is, zeer zeker (Bartmann, a.w. pag. 50), maar toch intellectuele acte (cf. Dr. H. Bavinck, Geref. Dogmatiek, I, pag. 613): Het geloof verliest daardoor zijn centrale plaats in het christelijk leven, het wordt verlaagd tot één der zeven praeparationes voor de gratia infusa der iustificationis; en het zwaartpunt komt geheel te liggen in de liefde, d.i. in de goede werken.

17) Het gelooven was te verdienstelijker, naarmate het meer „menschen eigen vrije daad was en meer bestond in het aannemen van onbegrijpelijke mysteria fidei, in een sacrificium intellectus (opoffering van het begrip)“. Bavinck, a.w. pag. 613.

18) Het concilie van Trente spreekt dan ook het anathema uit over het „sola fide“. Men beschouwde immers geloof als het Roomsche geloof! (als fides informis).

UIT DE SCHRIFT

Petrus indachtig gemaakt.

En terstond kraaide de haan; en Petrus werd indachtig het woord van Jezus. Matth. 26: 75a.

God de Heere, Die Petrus teruggebracht heeft tot den God van zijn leven, heeft daarvoor een wonderen samenloop van omstandigheden willen benutten.

Allereerst: er kraail een haan. Het geluid van een haan, die het eerste schijnsel van het daglicht begroet, wordt gehoord op de binnenplaats, waar Petrus zich bevindt temidden van een groep van menschen die hem er ernstig van verdenken, dat hij ook tot het gevolg van Jezus den Nazarener moet worden gerekend.

En dan een tweede bijzonderheid: Jezus Christus richt zijn oogen op die van Petrus. Jezus wordt over de binnenplaats gevoerd van het eene ver- hoor naar het andere; Hij is van weerszijden door gewapende soldaten omgeven. Handelen, vrij en ongedwongen, kan Hij sinds het oogenblik van de gevangenneming in Gethsemané niet meer; spre- ken, vrijuit en onbelemmerd, kan Hij sinds het voorverhoor ook niet meer: wat zal deze mensch nog kunnen doen?

De gewone middelen van contact zijn door de vijanden onmogelijk gemaakt, omdat het is „de ure en de macht der duisternis“.

Er is evenwel nog één taal die Jezus wel spre- ken kan: de taal der oogen.

Jezus ziet Petrus aan.

Die twee dingen: dat kraaien van den haan en dat doordringend zien van Jezus op zijn discipel hebben op dat oogenblik de ban gebroken, waarin de geest van Simon gevangen was.

Maar bij die twee dingen is toch iets bijge- komen. Petrus is niet zonder het woord van Jezus gehoord te hebben tot inkeer gebracht. Jezus kan op het oogenblik dat hij aan Petrus voorbijge- voerd wordt, niet spreken, maar Hij heeft van te voren gesproken en Hij kan zijn discipel dat woord indachtig maken. Nog voordat de drel- ging van de bende van den hoogepriester zichtbaar geworden was, had Jezus reeds tot Petrus gezegd: Ik zeg u Petrus, de haan zal heden niet kraaien, eer gij driemaal zult verloochend hebben, dat gij Mij kent. (Luc. 22: 34).

Het woord des Heeren is er dus ook nu aan te pas gekomen om dezen discipel op dit tijdstip van zijn levensweg tot bekeering te brengen. Door dat woord van den Heiland sprak die blik hem bijzonder toe, en hoorde hij in het kraaien van den haan een roepstem tot bekeering.

Als de beschrijving van het eigenlijke lijden door den evangelist Johannes wordt aangevangen, zet hij boven deze hoofdstukken ter kenschetsing van den arbeid van Jezus Christus: alzoo Hij de zijnen die in de wereld waren, liefgehad heeft, zoo heeft Hij ze liefgehad tot het einde. (Joh. 13: 1b.)

Hier blijkt de groote liefde van den Heiland tot dezen discipel.

Hoewel Petrus tracht met eeden zich van zijn Meester te ontdoen, en staat te bezweren op de binnenplaats: Ik ken dezen mensch niet en heb niets met Hem te maken! heeft Jezus, alle din- gen wetende, van te voren er al zorg voor gedragen dat aan Petrus in herinnering gebracht zou kun- nen worden het woord dat Jezus met het ex- presse noemen van zijn naam, speciaal tot dezen discipel gericht had, toen de gedachten gang der jongeren nog niet geschoot was door de snelle opeenvolging der gebeurtenissen.

Weilicht hebben al degenen, die op de binnen- plaats vertoefden in het rechtehuis der Joden het kraaien van den haan gehoord, en gezien dat Jezus, de gebondene, zich plotseling omkeerde om in den kring der omstanders rond te zien, doch op nie- mand anders heeft het eenigen indruk gemaakt dan op Petrus: want hij had het woord des Heeren dat Hem over deze feiten speciaal het juiste licht verschafte.

Zoo zien we Jezus hier koninklijk voortgaan op den lijdensweg, als Degene Die zijn leven geven gaat om zondaren te behouden, maar ook als de goede Herder, Die „gaat naar het verloren schaaap tot dat Hij hetzelve vindt“. Die alles doet wat door Hem in gebondenheid nog gedaan kan worden om den afkeerigen Simon weer terug te leiden tot de gemeenschap des geloofs.

Nu hebben we zeer sterken troost bij het lezen van dit bekende Schriftgedeelte: We zullen allen met ontroerde stemmen vol dankbaarheid moeten belijden: Heere wij danken U, dat Gij ons toont in Uw Woord, dat Gij ons zóó liefgehad hebt, dat Gij zelfs naar het kruis hebt willen gaan voor menschen die uw liefde versmiden en verwerpen, en dat Gij ons hebt vastgehouden ook toen de gebondenheid van Uw leven steeds grooter gewor- den is, en de vijanden zich op U hadden gewor- gen en U in Uw hewegingen belemmerden!

En wij, kennende onze zwakheid en onze ge- neigdheid tot het verkeerde, zullen bidden tot Hem, Die thans als de Overwinnaar van kruis en dood verhoogd is aan 's Vaders rechterhand:

ach, — blijft ons met Uw trouwe nabij, Heer, goed en groot, Op Wien ons harte bouwe in allen nood en dood.

D.

H. M.

KERKELUK LEVEN

DE PLURIFORMITEIT EN ONZE SYNODES. (I.)

In ons nummer van 23 Februari j.l. gaven we plaats aan een artikel van prof. dr K. Dijk. We volgen het op den voet.

Op de vraag, of prof. Dijk in alinea 1—3 de meening van de door hem bedoelden juist heeft weergegeven, behoeven we niet in te gaan. De vraag is slechts, wat prof. Dijk zelf uitspreekt.

In de alinea's 4 v. daarmede een aanvang makende, zegt prof. Dijk, dat er wel heel wat meer te pas kwam bij het gravamen-Buizer dan één bepaalde uitdrukking der belijdenis („buiten haar geen zaligheid“).

Prof. Dijk heeft daar volkomen gelijk aan. Bij elke serieuze kwestie komt altijd heel wat kijken, want het ééne hangt met het andere ten nauwste samen.

Alleen maar, het gaat nu over de vraag, wat onze synodes hebben uitgesproken. En dat is heel wat min- der in omvang dan de breede vragencomplexen, die bij een gravamen als dat van dr Buizer voor theolo- gisch-wetenschappelijke bezinning aan de orde zouden moeten komen. Als iemand wil weten wat onze gere- formeerde kerken in Assen besloten hebben, doet hij goed, de wetenschappelijke kwesties als zodanig in breed verband na te gaan, zóó, als dr Geelkerken en zijn opponenten ze stelden. Alleen maar: als de vraag gesteld wordt, waaraan wij gebonden zijn, dan heeft al le en de uitspraak der synode bindende betekenis.

Er is dan ook inderdaad heel wat overhoop gehaald in betrekking tot het gravamen-Buizer. Niemand onder ons intusschen zal het mogelijk zijn, zich geheel en al te vinden in één der destijds voorgedragen pro- of contra-beschouwingen. We weten al, dat prof. Dijk het niet eens is met wat van zeeuwsche zijde (part. syn.) destijds gezegd is. Ik vermoed, dat op een bepaald punt prof. Dijk en ik over die uitspraak der zeeuwsche synode anders zullen oordeelen. Aan den anderen kant zal in de argumentatie van Zeeland weer een en ander zijn, dat misschien prof. Dijk naar den zin is, en mij weer niet. Een waarschuwing tot voorzichtig- heid, om niet te gauw te zeggen: deze en die beschou- wing is verworpen. Zoodra men op de finesses eener beschouwing ingaat, zal blijken, dat in onderdeelen zelfs wie naast elkaar staan, toch weer verschillen.

Om concreet te worden: neem eens het „Rapport aan de classis Middelburg in zake de kwestie ds J. B. Netelenbos“, 1918. In het gravamen-Buizer komen din- gen voor, waarmee, laat ons zeggen, prof. Kuyper en prof. Dijk het eens zullen zijn. Andere, waarmee ik instem. Precies zoo staat het met wat de rapporterende commissie zegt.

Van elk een voorbeeld.

Wat het gravamen-Buizer betreft: als bijlage C is in gemeld rapport opgenomen, bl. 46 v., een stuk van dr Buizer, gericht tot den kerkeraad van Middelburg, 31 Mei 1917.

Hij merkt daarin op, dat „in de vier genoemde arti- kelen“ (der belijdenis, de artt. 27, 28, 29, 30, rakende de kerk) „blijkbaar over één en dezelfde kerk wordt gesproken“. Ik ben het daarmee eens. Prof. Kuyper evenwel niet; die heeft geschreven, dat art. 27 handelt over de „onzichtbare kerk“ (ook wel „mystiek“ ge- noemd); in art. 28 v. zou het onderwerp een ander

9) Berkouwer, a.w. pag. 234.

10) Bartmann, a.w. pag. 28.

11) Bartmann, a.w. pag. 35; Scheeben, a.w. pag. 114.

12) Dr F. W. A. Korff in O.E.V. jg. 1937, artikel: Schrift en Traditie, pag. 277: Wij hooren, dat de inwerking van den Heiligen Geest op de Kerk werkelijk moet worden gedacht als een voortzetting der oorspronkelijke inspiratie, waarbij dus het verschil tusschen inspiratio en assistentia vrijwel gebagatelli- seerd wordt. Christus en de Kerk zijn hier zeer dicht bij elkaar gebracht. Christus leidt de Kerk door Zijn Geest als haar onzichtbare ziel.

13) Heering, a.w. pag. 192, zie hietegenover Berkouwer, a.w. pag. 234.